

Конспект лекцій з дисципліни

Лекція 1.

«Український ренесанс» 20 рр.: епоха надій, пошуків та експериментів.

Нові межі літературного процесу в умовах новітньої естетичної стратегії. Проблема самоідентифікації письменства: метаморфози модернізму. Авангардистські та модерністські течії в українській літературі (футуризм, конструктивізм, експресіонізм, імпресіонізм, сюрреалізм, символізм, неоромантизм), їхнє значення у подоланні народницьких тенденцій. Характеристика літературних угруповань та організацій («Гарт», «Плуг», «Ланка» – МАРС, київська «неокласика», ВАПЛІТЕ, Аспис, Аспанфут, «Авангард», ВУСПП, «Молодняк», «Спілка революційних письменників Західної України»). Періодика: «Мистецтво», «Шляхи мистецтва», «Червоний шлях», «Життя і Революція», «Плужанин», «Гарт», «Молодняк», «Універсальний журнал», «Нова генерація», «Гроно», «Жовтень», «Арена», «Літературний ярмарок». Вульгарно-соціологічна критика. Пролеткультівський синдром, рефлексії «боротьбизму». Політика «українізації». Літературна дискусія 1925-1928 рр.: порушення націотворчих проблем; концептуалізація «психологічної Європи»; «азіатський ренесанс» і «романтика вітаїзму». Роль М. Хвильового у перебізі дискусії. Літературно-публіцистичні статті «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети писаризму», «Україна чи Малоросія» як реакція на викривлену дійсність. Заява групи комуністів членів ВАПЛІТЕ.

Лекція 2.

Українське письменство в умовах більшовицького терору.

Література і тоталітаризм (1930-1940 рр.). Виникнення поняття «Розстріляне Відродження». Процес СВУ. Репресивні заходи влади проти творчої інтелігенції та їх наслідки для української літератури й театру. Створення Спілки радянських письменників (1934), її роль у літературному житті в Україні. Запровадження «соціалістичного реалізму». Узаконення репресій. Перетворення впокорених радянською владою письменників на «класиків соціалістичного реалізму» (П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, М. Бажан, Ю. Яновський та ін.). «Адекватна» відповідь О. Корнійчука на запити «соцреалізму». Драма в контексті соціального замовлення: І. Микитенко. Набутки історичної, історико-біографічної та історико-революційної прози у 30-х рр. («Людолови» З. Тулуб, «Вершники» Ю. Яновського, «Гроза» А. Шияна, «Мати» А. Головка та ін.). Поява т. зв. виробничої прози. Досягнення пригодницької та науково-фантастичної прози («Господарство доктора Гальванеску» Ю. Смолича, «Аргонавти всесвіту» В. Владка, «Шхуна «Колумб» М. Трублаїні тощо).

Лекція 3.

Український символізм як перехідний стиль доби.

Національні джерела українського символізму. Його особливості в поезіях чільних репрезентантів (Яків Савченко, Дмитро Загул). Спроби організаційного оформлення символістів («Біла студія», «Музагет»). П. Тичина як найбільший модерніст початку ХХ ст. Оптимістичний характер ранньої творчості поета. Збірка «Сонячні кларнети» (1918) - епохальне явище української поезії початку ХХ ст. Поняття «кларнетизм» (Ю. Лавріненко). Художнє осмислення національного пробудження в ліричній поемі «Золотий гомін». Риси модернізму у змалюванні трагічної долі України. Використання біблійних образів у циклі «Скорбна мати». Гуманістичний пафос збірки «Замість сонетів і октав» (1920), осуд насильства й братовбивства в роки революційних зрушень та громадянської війни. Надмірна соціологізація в художньому трактуванні життєвих явищ у наступних збірках «Плуг» (1920) та «Вітер з України» (1924). Новаторський характер поезії П.

Тичини. Оцінка творчості поета у критиці та літературознавстві. В. Стус про творчість П. Тичини («Феномен доби»).

Лекція 4.

Український неоромантизм 20-х-поч. 30-х рр.

Основні риси, національний пафос шукань В. Сосюри, О. Влизька, М. Бажана. Творчість В. Сосюри. Героїка революційної боротьби в ранніх поетичних збірках «Поезії» (1921), «Червона зима» (1922), «Осінні зорі» (1924), «Сьогодні» (1925) та ін. Історико-романтична поема «Мазепа» (1929), її патріотичний зміст, філософське осмислення історичного минулого України, проблема вождя і народу. Інтимна лірика поета, майстерність автора у відтворенні внутрішнього світу ліричного героя. Патріотичні мотиви в ліриці періоду Другої світової війни. Роман «Третя Рота» і поема «Розстріляне безсмертя» про трагічну історію України і власну драму автора в період тоталітарного режиму.

Лекція 5.

Київська школа «неокласики»

Органічне поєднання традицій класики із модерними творчими пошуками «неокласиків». М. Зеров – теоретик української «неокласики», видатний майстер поетичного слова, перекладач, історик літератури. Збірка «Камена» (1924) як зразок високих орієнтирів та відданості давньоримським кумирам, французьким парнасцям. Грунтовні дослідження М. Зерова-літературознавця і критика, перекладна творчість поета. Життєвий і творчий шлях М. Рильського, поета, перекладача, критика, мистецтвознавця. Пошук гармонії та краси в житті й природі, осмислення культурної історії людства, античні образи й мотиви, проблеми мистецтва в потрактуванні поета. Збірки неокласичного періоду: «На білих остовах» (1910), «Під осінніми зорями» (1918), «Синя далечінь» (1922), «Крізь бурю і сніг» (1925), «Тринадцята весна» (1926) та ін. Особливості стилю М. Рильського. Висока художня майстерність П. Филиповича. Біографія, поетична спадщина (збірки «Земля і вітер» (1922), «Простір» (1925): філософські мотиви, довершеність поетичних форм. Творча еволюція від символізму до неокласики М. Драй-Хмари. Біографічні відомості. Літературна творчість (збірка «Проростень» (1926), неопублікована збірка «Сонячні марші»). Творча еволюція, відродження українського сонету. Історія сонету «Лебеді». Літературознавчий доробок. Переклади. Доля і творчість Юрія Клена. Перекладацька діяльність і оригінальна літературна творчість. Поема «Прокляті роки» (1937), новітня епопея «Попіл імперій» (1947). Збірка «Каравели» (1943). В. Домонтович єдиний прозаїк у гроні «неокласиків».

Лекція 6.

Український авангардизм

Нова концепція світу й культури в маніфестах та програмах. Роль Михайля Семенка в культивуванні футуризму. Поет-експериментатор, впроваджувач авангардних тенденцій в українській ліриці 20-х років. Протиставлення традиційній «сільській» тематиці урбаністичного кола тем. Змістова новизна, деструкція традиційної форми вірша (збірки «Prelude», «Дерзання», «Кверофутуризм», 1913-1914 рр.). Етапи еволюції футуризму. Нова Генерація із псевдохудожньою поезією з її ілюстрацією політики компартії. Розгубленість маніфестів і літературної творчості футуристів. В. Поліщук – талановитий представник конструктивізму як одного з відгалужень українського авангардизму, майстерне володіння верлібром («На мавський Великдень»).

Є. Плужник – майстер ліричних медитацій-роздумів про драматичні сторони тогочасної дійсності, кривавий терор революції. Історіософські мотиви у поглядах на минуле і сучасне життя; своєрідність пейзажної лірики та новаторство інтимної (утвердження у символічних образах вічної краси кохання). Екзистенціальна природа світосприйняття. Новаторський внесок поета-експресіоніста в українську поезію 20-х рр. (зб. «Дні» (1926), «Рання осінь» (1927), «Рівновага» (1943). Драматична дійсність у художньому світі поета («Розстрільний цикл»). Мотиви, образи, поетика. Сильова еволюція від імпресіонізму до неоромантизму й неокласики. Гуманістична концепція поеми «Галілей» (1925); «Канів» (1925). Інший мистецький доробок: проза, драма, переклади. Роман «Недуга» (1928). П'єси «Професор Сухораб» (1929), «У дворі на передмісті» (1929), «Змова у Києві» (1933). Експресіонізм як явище в українській поезії 20-х рр. Елементи поетики експресіонізму в творчості Т. Осьмачки й М. Бажана.

Лекція 7.

Традиція малої прози в українській літературі

Переорієнтація в системі жанрів (етюди, ескізи, акварелі, шкіци, нариси, новели, оповідання). Звернення до нових тем, зумовлених змінами в суспільно-політичному житті країни. Жанрово-стильове розмаїття української прози. Інтерес до створення безфабульних, безсюжетних творів-мініатюр (потік емоцій, потік свідомості в Г. Михайличенка). Продовження розвитку традиційної реалістичної прози, хоча й далекої від описовості, збагаченої елементами орнаментальності, імпресіонізму, поєднання її з романтикою нового життя (Ю. Яновський, Г. Косинка, В. Підмогильний, А. Головка та ін.). Підпорядкування літератури політиці та ідеології, засилля політичних гасел, стандартних суперечностей між комуністами, їх класовими ворогами, домінування показу не людини, а виробничих процесів (на поч. 30-х рр.).

Лекція 8.

Микола Хвильовий – лідер національного відродження в літературі 20-х рр.

Біографічні відомості. Основні етапи творчого шляху письменника. Дебют М. Хвильового як поета-авангардиста (збірки «Молодість», 1921; «Досвітні симфонії», 1922; поема «В електричний вік»). Жанрово-стильова характеристика прози. Збірка новел «Сині етюди» (1923) як нове явище в історії української прози 1920-х рр. Еволюція автора від імпресіоністичної манери з ознаками неоромантизму та експресіонізму до неореалізму. Актуальність проблематики новелістики: протистояння мрії та дійсності; високої мети та шляхів, що компрометують і унеможливають її; фанатизму й гуманізму; руйнація душі людини; проблеми вини й спокути, пристосуванства, обивательства й бюрократизму; «зайвої» людини. Порушення важливих проблем національно-культурного відродження України в романі «Вальдшнепи» (1926). Вплив письменника на розвиток української літератури 1920-х рр.

Лекція 9.

Г. Косинка – письменник-новеліст, перекладач доби розстріляного відродження

Біографія. Основні збірки новел та оповідань («На золотих богів» (1922); «В житах» (1926); «Політика» (1927); «Вибрані оповідання» (1929). Проблематика (відображення українського села в розбурханій революцією 20-ті рр., складна доля селянина; перші репресії в Україні; автобіографізм новелістики). Особливості імпресіоністського стилю Г. Косинки (лаконізм, психологізм відтворення літературних характерів, уривчастість фрази, поетичність прози, експресивність, романтична піднесеність, сконденсованість думки, яскраві художні деталі). Поєднання неореалістичних та експресіоністських стильових ознак.

Лекція 10-12.

Український роман 20-х років ХХ ст.: вектори художнього пошуку.

В. Підмогильний – творець українського модерного та екзистенціалістського роману. Біографічні відомості. Джерела та естетична програма творчості. Проза письменника в світлі основних концептуальних засад екзистенціалізму. Особливості неореалізму в українській літературі 1920-х рр. Рання творчість В. Підмогильного вплив В. Винниченка і європейської класики (зокрема французького модерного роману). Тематичне розмаїття, психологізм та модерністські засоби характеротворення «цілісної» людини у новелістиці письменника. Інтелектуально-психологічний роман «Місто» як новий етап розвитку української літератури та перший урбаністичний роман. Драма українського маргінала. Доля національного відродження в романі «Невеличка драма». Проблема раціонального та ірраціонального в «Повісті без назви». Перекладацька діяльність.

Ю. Яновський – письменник, кіноредактор та кіносценарист. Естетичні засади творчості. Рання романтична проза (елементи імпресіонізму та сюрреалізму). Збірка «Мамутові бивні» (1925). Концепція романтичного героя. Вплив європейського неоромантизму (Дж. Лондон, Дж. Конрад). Збірка «Кров землі» (1927). Ю. Яновський і розвиток кінематографу 20-х років. Романістика 20-30-х років. Новаторський характер, проблематика «Майстра корабля» (1928). Типологічна спорідненість «Чотирьох шаблів» (1930) з поезикою українського народного епосу; проблеми людської гідності, показ трагедії громадянської війни і долі «втраченого покоління». Історична правда й життєві реалії як поштовх до художнього узагальнення соціалістичних «Вершників» (1935); ідея протиставлення загальнолюдських цінностей класовим.

Приєм інтелектуального біографізму у творчості В. Домонтовича («Аліна і Костомаров», «Романи Куліша»). Розвиток детективного жанру, інтерес до авантюрного сюжету (О. Слісаренко, Ю. Смолич). Поява нового в українській літературі жанру «хімерної» прози (переплетення фантастики, уяви, реальності з елементами містифікації, позареальної екзотики (повісті М. Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо та його майбутньої коханки прекрасної Альцести в Слобожанську Швейцарію» та «Неймовірні авантюри дона Хозе Перейра в Херсонському степу»).

Лекція 13.

Гумор і сатира

Розширення можливостей гумору і сатири у творчості Остапа Вишні, В. Чечвянського, Костя Котка, Ю. Вухналя. Життя і творчість одного з найвидатніших гумористів. Сатиричне змалювання дійсності у фейлетонах і памфлетах. Національний колорит усмішок, їх жанрові різновиди й проблемно-тематичні групи: «Вишневі усмішки сільські», «Вишневі усмішки кримські» (1925), «Українізуймося» (1926), «Вишневі усмішки театральні». Сатирично-гумористична трилогія «Чукрен», «Чухраїнці», «Дещо з українознавства». Змалювання ментальності українського народу.

Цикл «Мисливські усмішки» (1958): проблематика, поезика, стиль. Табірний щоденник «Чиб'ю, 1934» як історичний документ тоталітарної епохи. Роль Остапа Вишні у творенні українського гумору й сатири.

Лекція 14.

Кінодраматургія. Творчість О. Довженка

О. Довженко – один з основоположників національного кінематографа. Творча еволюція кіномитця: від короткометражних розважальних комедій («Вася-реформатор», 1926 та «Ягідка кохання», 1926 до естетичної довершеності фільму «Земля» (1930) та однойменної кіноповісті. Утвердження ідеї невмирущості української нації в роки Великої Вітчизняної війни в кіноповісті «Україна в огні» (1943). Проблематика малої прози

О. Довженка періоду війни: трагедія українського народу в умовах війни, його великі фізичні й моральні втрати; нівеляція національних цінностей та орієнтирів; проблема історичної пам'яті (оповідання «Ніч перед боєм», «Мати», «Відступник», «Стій, смерть, зупинись!», «На колючому дроті», «Хата», «Тризна» та ін.). «Щоденник» (1941–1956) О. Довженка як гуманістичний документ, протест проти тоталітаризму. Повоєнна творчість. Літературна історія кіноповісті «Зачарована Десна» (1942 – 1956). Кіноповість «Поема про море» (1956) як фарс над життям. Реєстр морально-етичних питань і конфліктів твору: проблема виховання нової людини, єдність матеріального й духовного, окремого й загального, індивідуального й суспільного, взаємозалежність науково-технічного прогресу й прогресу людини (проблеми, що освоюватиме вітчизняна література згодом, у 60-70-ті роки). Ознаки новаторської поетики митця.

Лекція 15-16.

Українське театральне мистецтво 1-ої пол. ХХ ст.

Формування української драматургії поч. ХХ ст. в творчості представників старшого покоління (історична драма Л. Старицької-Черняхівської, І. Кочерги). Розквіт української драматургії 20 – поч. 30-х рр. Дискусії довкола завдань, місії театру. Розвиток українського театру у двох напрямках: побутово-етнографічного (Г. Юра) і експериментального («Березіль», режисер Лесь Курбас). Лесь Курбас та українське театральне мистецтво. Естетичні засади «Молодого театру» й театру «Березіль». Еволюційний характер розвитку українського театру від масово-агітаційного (1917-1919) до психологічного (театри ім. Т. Шевченка, І. Франка).

М. Куліш – драматург-новатор, основоположник новітньої драматургії. Ранні п'єси М.Куліша («97», її постановка у театрі ім. І. Франка (Харків), «Комуна в степах» (1925, 1931) та «Прощай, село!» (1933)): авторська трилогія про село. Катастрофа революційного фанатизму у мелодрамах «Зона» (1926), «Закут» (1929). Конфлікт «маленької людини», правдошукача Малахія Стаканчика з тоталітарним режимом (трагікомедія «Народний Малахій», 1928). Розвінчання національного нігілізму, духовної обмеженості (сатирична комедія «Мина Мазайло»), звернення до традиції світової драматургії («Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра); полеміка М. Куліша з «Днями Турбіних» М. Булгакова. Ліро-епічна драма «Патетична соната». Оригінальність композиції (вертепна побудова, щоденникові записи героя, ліричні відступи). Висока оцінка зарубіжної критики (Ф. Вольф). Циклічна організація художнього часу в драмі «Маклена Граса» (1932-1933). Співпраця М. Куліша з «Березолем», його участь у діяльності ВАПЛІТЕ, Пролітфронт. Особливості драматургічного письма, поєднання рис реалізму та романтизму, сатиричних і трагічних начал, висвітлення загальнолюдських проблем на національному ґрунті.

Лекція 17.

Літературне життя Галичини у міжвоєнне 20-ліття.

Літературно-мистецькі школи, угруповання. Літературна група «Митуса» (В. Бобинський, О. Бабій, Р. Купчинський, Ю. Шкрумеляк), її стильові пошуки. Письменники націоналістичної групи від «ЛНВ» до «Вістника» (Є. Маланюк, Л. Мосендз, О. Теліга, О. Ольжич, Ю. Клен («вісниківська квадрига»), О. Стефанович, Ю. Липа. Об'єднання католицьких літераторів «Логос» (О.Мох /Орест Петрійчук, С. Семчук, Г. Лужницький /Меріям/). Група літературно-мистецького місячника «Назустріч» (М. Рудницький, С. Гординський, Ю. Косач); «Дзвони» (Наталена Королева, Б.-І. Антонич, У. Самчук, К. Гриневичева); «Дажбог» (Є. Пеленський, Б.-І. Антонич, Б. Кравців). Письменники радянської орієнтації (група «Горно» (О. Гаврилюк, Я. Галан, П. Козланюк, С. Тудор), журнал «Вікна»). Група журналу-місячника «Нові шляхи» (А. Крушельницький, Ю. Косач).

Б.-І. Антонич. Життя і творчість. Поєднання в творчості класичних фольклорних елементів із модерністськими поетичними образами. Пізнання філософських істин світу через культ природних сил і поетичних вірувань нашого народу. Збірки «Привітання життя» (1931), «Три перстені» (1934), «Книга Лева» (1938), «Зелена Євангелія» та «Ротації» (1938). Особливості поетичного стилю письменника: сюрреалістичне мислення, оригінальність метафоричних образів, образи-символи, асоціативні образи, міфопоетичне сприйняття. Літературознавча діяльність Б.-І. Антонича.

Лекція 18-20.

Тематичний діапазон і стильове розмаїття літератури в екзилі.

Еміграція як соціально-політичне і духовно-культурне явище. Центри української еміграції (Відень, Берлін, Париж, Варшава, Прага). Українські видавничі, освітні, культурні осередки. Друковані органи «Нова доба» (Відень, 1920–1921), «Веселка» (Каліш, 1922–1923), «Нова Україна» (Прага, 1922–1928), «Тризуб» (Париж, 1926–1939), «Ми» (Варшава, 1933–1939). «Празька школа»: естетична концепція, принципи літературної діяльності, перші публікації. Доктрина «державницької літератури». Самобутня творчість поетів з яскраво вираженою «філософією чину»: О. Ольжича, Л. Мосендза, Ю. Клена (О. Бургардта), Н. Лівницької-Холодної, О. Лятуринської, О. Стефановича та ін. Обстоювання потреби виховання національного чину при визнанні автономності мистецтва, полеміка з цього приводу з Д. Донцовим, публікації творів «пражан» у редактованому ним часопису «Вісник» (1933-1939); до 1933 – «Літературно-науковий вісник». Художня позиція літературної групи «Танк» (Варшава) та її прихильників (Ю. Липа, Н. Лівницька-Холодна, Є. Маланюк та ін.). Перегук творчих настанов «Празької школи» з орієнтаціями покоління «розстріляного відродження». Апеляції до національно-культурної традиції при подоланні гальмівних, неадекватних історичним вимогам рис ментальної свідомості. Утвердження нового, діяльного типу українця, екстраполяція його до дійсності міжвоєнного покоління, періоду Другої світової війни.

Є. Маланюк. Поєднання в творчості поета неоромантичних, «неокласичних», символістських та реалістичних тенденцій. Вплив на кристалізацію концепції творчості представників «Празької школи». Загострення антитегічної символіки в образах «степової Еллади» і потворної «чорної Еллади», «Антимарії» як взаємовиключний прояв України. Провідні мотиви лірики Є. Маланюка й особливості стилю (зб. «Стилет і стилос», 1925; «Гербарій», 1926; «Земля і залізо», 1930; «Земна Мадонна», 1934; «Перстень Полікрата», 1939): історіософізм, символізація образів, патріотичність, любовні мотиви, місце митця в історії. Літературно-критична, громадська діяльність.

Ю. Дараган. Життєвий і творчий шлях. Збірка поезій «Сагайдак» (1925) – філософія оптимізму, боротьби, мотиви «бронзи і металу», відтворення образів поетичного світу княжої України, цикл «Луна минувшини».

О. Ольжич – науковець і поет. Поезія О. Ольжича в контексті творчості пражан. Мотиви осмислення стародавньої історії людства, ідея циклічності культур у збірці «Рінь» (1935). Образ незламного борця, української революційної дійсності у зб. «Рінь» та «Вежі» (1940). Поема «Городок» (1932), цикл «Незнаному воякові» (1935). Зб. «Підзамче» (1946) – «жива душа в державній бронзі» (Ю.Шевельов). Своєрідність поезії Олижича, поєднання експресіоністичних та сюрреалістичних рис.

О.Теліга – «поетка вогнених меж» (Д. Донцов). Лірико-біографічна поезія, громадянські мотиви творчості. Посмертні збірки «Душа на сторожі» (1946), «Прапори духа» (1947), «На чужині» (1947). Співробітництво у «Віснику» Д. Донцова. Членство в

ОУН, праця в Культурній Рефертурі. Вірність національно-визвольній ідеї як визначальна риса світобачення О. Теліги. Концепція нового мистецтва в публіцистиці О. Теліги.

О. Лятуринська – поетеса, малярка, скульпторка, фольклористка, перекладачка, дитяча письменниця. Поетичні зб. «Гусла» (1938), «Княжа емаль» (1941). Шукання нового слова в поєднанні з глибоким патріотизмом, бойовим духом, мужністю і ніжністю.

Вплив французького символізму та російської поезії срібного віку (Анна Ахматова) на поетичні збірки Н. Лівичкої-Холодної «Вогонь і попіл» (1934), «Сім літер» (1937). О. Стефанович. Історична тематика з княжих та козацьких часів, зображення боротьби українського народу за незалежність у поетичних збірках «Поезії» (1927), «Stefanos – 1» (1938). Л. Мосендз – поет, новеліст, повістяр. Поетична збірка «Зодіак» (1941), поеми «Каніфферштан» (1945), «Волинський рік» (1948).

Творчість Т. Осьмачки. Драматична доля співця. Жанрове розмаїття поетичного доробку. Мотиви та образи лірики. Художні особливості поезій. Жанр поеми в творчості митця («Міщани», «Поет»). Повість «Старший боярин», її проблематика та образи, художня своєрідність. Повість «Ротонда душоубців», її викривальний пафос. Автобіографічні елементи у творі. Повість «План до двору», її ідейне спрямування. Творчість Т. Осьмачки в історії українського письменства. Образ Тодося Осьмачки в романі – біографії «Поет із пекла» М. Слабошпицького. Проза У. Самчука. Життєва основа роману «Марія». Жанрові та художньо-композиційні особливості роману. Проблематика твору. «Марія» У. Самчука в контексті літератури про голодомор. Жанрові та сюжетно-композиційні особливості трилогії «Волинь». Проблематика епопеї. Місце «Волині» У. Самчука у літературному контексті доби.

Лекція 21.

Творчість представників повоєнного покоління.

Історичні обставини в Україні після Другої світової війни, рецепція цих подій в літературі. Тимчасове послаблення режимного контролю над художньою літературою у другій половині 50-х років – на початку 60-х. Часткова реабілітація репресованих письменників. Намагання модернізувати «соцреалізм» тезою про внутрішнє «розмаїття» його стильових течій. Творчі пошуки Г. Тютюнника, О. Гончара, М. Стельмаха.

Лекція 22.

Літературно-мистецька діяльність письменників на еміграції після 1945 р.

Період МУРу та об'єднання українських письменників «Слово». Постанова на теренах Західної Німеччини Мистецького Українського Руху як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували в таборах «Ді-Пі». Утворення об'єднання українських письменників «Слово» у 50-ті роки: 1954-1957 роки. Осмислення трагедії України у творчості представників «Слова», висвітлення правди голодомору (В. Барка, У. Самчук, Т. Осьмачка). Перший літературний документ про інспірований більшовиками голодомор – повість «Марія» У. Самчука (жанрова своєрідність та життєва основа твору). Поліфонічне зображення долі волинського селянства у романі «Волинь»; історія Гуцульської Республіки в романі «Гори говорять». Розкриття механізму нищення людини та нації тоталітарним режимом у творчості Івана Багряного («Сад Гетсиманський», 1950, «Огненне коло», 1953, «Маруся Богуславка», 1957, «Людина біжить над прірвою», 1965). Нью-Йоркська група поетів (Ю.Тарнавський, Б.Рубчак, Б.Бойчук, В.Вовк, Е.Андієвська та ін.). Журнал «Нова поезія» – модернізація змісту і форми. «Нью-Йоркська група поетів» і національна літературна традиція. Об'єднання україномовних письменників на засадах модернізму (відкидання канонічних літературних форм, прагнення до оновлення літературного вислову з домінуванням вільних поетичних форм; орієнтація у світоглядному плані на екзистенціалізм, у художньому – на сюрреалізм з його ірраціоналізмом, потоком свідомості, автоматизмом письма, закодованістю образу,

герметичністю мови). Творчість Б. Бойчука, Б. Рубчака, Е. Андіївської, Ю. Тарнавського та ін.

Лекція 23.

Особливості «третього цвітіння» в творчості представників старшого покоління. Соціокультурні та історичні витоки українського шістдесятництва, його світоглядні, морально-етичні й художньо-естетичні засади. Зародження соціокультурного феномену «шістдесятництво»: визначні представники. Вплив «шістдесятництва» на письменників старшого покоління; відновлення естетичних категорій («ренесанс справжності»). Особливості «третього цвітіння» в творчості М. Рильського («Троянди й виноград», 1957, «Далекі небосхили», 1959, «Голосіївська осінь», 1959, «В затінку жайворонка», 1961, «Зимові записи» 1964); В. Сосюри («Поезія не спить», 1961, «Щастя сім'ї трудової», 1962, «Якби помножити любов усіх людей», 1963, «Осінні мелодії», 1964); А. Малишка («Дорога під яворами», 1963, «Рута», 1966, «Синій літопис», 1968, «Серпень душі моєї», 1970); повернення до періоду «бурі і натиску» у творчості М. Бажана («Чотири оповідання про надію», 1966, цикл «Уманські спогади», 1967).

Лекція 24-26.

Новаторство й традиційність молодого поетичного гона.

Модерне експериментаторство І. Драча (реформування поезії, співвіднесення її з добою науково технічної революції, повернення до джерел етногенетичної пам'яті); «неонародницька» концепція лірики В. Симоненка (поєднання публіцистичного дискурсу з традиційною поетикою); еволюція М. Вінграновського від планетарних масштабів до інтимних медитацій Приєднання до «шістдесятників Д. Павличка (громадянські мотиви, соціально-філософська й національна проблематика, стихія інтимного чуття); суперечність творчої вдачі Б. Олійника, намагання сполучити високе мистецтво з нормами «соцреалізму». Активна участь у «шістдесятницькому» русі Л. Костенко, естетико-художні пошуки поетеси.

Лекція 27.

Дисидентський рух і література.

Роль і місце творчості дисидентів у літературному процесі України 60-80-х рр. Діяльність група правозахисників (Українська Гельсінська Спілка): М. Руденко і О. Тихий, Л. Лук'яненко, І. Кандиба, Н. Світлична, В. Чорновіл, В. Стус, О. Бердник, П. Григоренко.

Суспільно-політичний ідеал, морально-етичні та філософські засади, нове духовне світовідчуження І. Світличного, Є. Сверстюка, І. Калинця. Життєвий подвиг В. Стуса. Рання творчість. «Ув'язнена лірика» – творчість періоду арешту й заслання. Збірки «Час творчості» і «Палімпсести». Мотиви, художні образи. Дисципліна слова, лаконізм виразу, вистраждана символіка, філософська заглибленість В. Стус – літературний критик і перекладач.

Лекція 28.

Постшістдесятництво. Літературний андеграунд 60-70-х років ХХ століття.

Внутрішній розкол «шістдесятництва», відгалуження молодих поетів, опозиційних до «соцреалізму», СПУ, заангажованої літератури. Літературний андеграунд 60-70-х років ХХ століття. Прикмети періоду. Фатальні наслідки доби неосталінізму для українського письменства. Провідні тенденції літературних шукань цього часу. Естетична концепція «Київської школи» поетів. Особливості «чистої» поезії киян (М. Воробйова, В. Голобородька, М. Григоріва, В. Кордуна). Аполітичність, камерність «тихої» поезії П. Мовчана, І. Жиленко,

Л. Талалая.

Лекція 29.

Ідейно-стильова палітра поезії вісімдесятників.

Свіжі віяння в українській поезії 80-х. Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично змістовлені асоціативні пласти художнього мовлення. Етногенетичні мотиви епічної лірики В. Герасим'юка в масштабах цивілізаційних катаклізмів сьогодення; інтелектуальні медитації інакомовлення І. Римарука; іронічні прозріння І. Малковича.

Лекція 30.

Здобутки прозаїків 2-ої пол. ХХ ст.

Переосмислення війни і долі людини митцями української літератури 60-80-х років (Г. Тютюнник «Вир», В. Міняйло «Останній рубіж», О. Гончар «Людина і зброя», А. Дімаров «Біль і гнів», М. Стельмах «Правда й кривда»). Письменники діаспори про війну, її драматичні сторінки (І. Багряний «Огненне коло»). Творчі пошуки О. Гончара у нових історичних умовах 60-х та наступних років, драматична спроба оновлення української літератури у несумісних їй межах «соціалістичного реалізму». Інтенсивний розвиток малої прози в другій половині ХХ ст. (твори В. Дрозда, Є. Гуцала, Вал. Шевчука, Гр. Тютюнника, А. Дімарова та ін.). Гр. Тютюнник у контексті «шістдесятників», його участь у розширенні жанрово-стильового потенціалу української літератури 60-70-х рр. Активна участь Ю. Мушкетика, П. Загребельного, Р. Іваничука, В. Шевчука в процесі оновлення літератури в 60-х роках. Переосмислення історичної пам'яті у творах 60-90-х рр.

Лекція 31.

«Химерна проза» як національний феномен та можливість уникнення штампів прози «соцреалізму».

Джерела химерної прози: фольклор, «низове бароко», «котляревщина», творчість М. Гоголя, М. Йогансена; історичний контекст. Літературно-критична дискусія про зміст і художні компоненти «химерної прози». Жанрово-стильові модифікації фольклорно-міфологічних творів О. Ільченка, В. Міняйла, В. Земляка, В. Дрозда, В. Яворівського та ін. Необарокові тенденції в романістиці В. Шевчука («Дім на горі», «Три листки за вікном», «На полі смиренному», «Срібне молоко»).

Лекція 32.

Криза в розвитку української драматургії й театру сер. ХХ ст.

Окремі помітні явища в літературі 70-80-х: драми на морально-етичні теми О. Коломійця («Дикий Ангел»).

Лекція 33-34.

Українська драматургія на зламі ХХ-ХХІ ст.

Творчий доробок Я. Стельмаха. Зображення духовної і творчої кризи письменника в трагікомедії «Синій автомобіль». Постмодерністські ознаки твору. Творення сценічного репертуару «традиційниками» та «експериментаторами».

Новаторський характер драматичних постановок (В. Шевчук, В. Врублевська, Я. Верещак, В. Діброва, О. Ірванець, Б. Жолдак та ін.). Комедії-фарси Неди Нежданої «Одинадцята заповідь, або Ніч блазнів», «Той, що відчиняє двері», «Угода з ангелом, або Пророкування минулого»: розмежування понять мелодрамофарс, чорна комедія, фарс-фантазмагорія; історико-біографічний вектор драматургії Неди Нежданої (драма «І все-таки я тебе зраджу»). Пошук нових форм і засобів О. Ірванцем. Гротеск і сатира як домінуючі риси текстотворення у драмі «Маленька п'єса про зраду однієї актриси»;

особливості поетики соціально-психологічної драми «Електричка на Великдень». Трагічна гіперреальність (О. Бондарева) драми. Психологічне підґрунтя драми Анни Багряної «Є в ангелів – від лукавого».

Лекція 35-36.

Постмодернізм на зламі тисячоліть та його мистецьке втілення.

Соціокультурні умови і тенденції розвитку української літератури початку ХХІ століття. Поєднання модернізму і барокових рис у літературі 80-х рр.: відродження фігурної та паліндромної поезії, традиції бурлеску, балагану, буфонади, травестії, пародіювання. Український неоавангардизм. Літературні угруповання Бу-Ба-Бу (Ю. Андрухович, В. Неборак, О. Ірванець), ЛуГоСад (І. Лучук, Н. Гончар, Р. Садловський) та ін. Традиції та відмінність неоавангардизму від бароко та футуризму.

Основні тенденції розвитку літератури 90-х років ХХ століття. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років. Зв'язок зі світовим постмодернізмом: поєднання різних художніх систем, синтезу мистецтва з антимистецтвом, елітарної і «масової» культур, карнавального, сміхового та серйозного ставлення до дійсності. Концептуальні парадигми нового творчого покоління. Ідейно-естетичні пошуки поезії 90-х рр. «Пси св. Юра», «Червона фіра», «Нова дегенерація» та ін. Сучасні журнали і часописи. Література за межами книги. Комп'ютеризація літературного процесу.

Лекція 37-40.

Прозові школи: київсько-житомирська, галицько-станіславська.

Активні творчі пошуки переможців «Гранослова» та «Смолоскипа» І. Андрусяка, С. Жадана, Ю. Бедрика, Р. Скиби, М. Матіос, І. Роздобудько, Ю. Покальчука та ін. Зміни в прозових жанрах (детектив, історичний роман, фантастика тощо). Перегрупування на тематично-проблемному рівні (філософська, інтелектуально-психологічна література). Проблеми формування України як держави та українців як нації у творах Ю. Андруховича. Оригінальність жіночої прози. Поява «феміністичної» критики в українській прозі (О. Забужко). Специфіка відтворення дійсності в творчості М. Матіос («Солодка Даруся», «Нація»), І. Роздобудько «Імітація», «Перейти темряву», А. Рогашко, Н. Гуменюк, А. Хоми та ін.